

Inhoud

1. Kattenkwaad
2. Twee tamboers
3. Een vreselijke tocht
4. Weer in dienst
5. Een ongeluk
6. De deserteur
7. Het vonnis
8. Onverwachte vrienden
9. Twee ontmoetingen
10. De belofte
11. Leren lezen
12. Nieuwe zorgen
13. Waar is Gijs?
14. Een oude bekende
15. Thuis!

1. Kattenkwaad

‘Psst! Gijs! Hij komt eraan!’

Een kleine jongen met een grote pet springt verschrikt van de muur. ‘Waar, Thijs? Ik zie hem niet!’

‘Sst!’ Thijs stoot zijn broertje aan en knijpt hem in zijn arm. Gijs vergeet door de schrik ‘au’ te zeggen.

Aan de andere kant van het oude muurtje komen sloffende stappen langzaam dichterbij ... Een zware stem broemt wat. De voetstappen houden even stil. Dan horen ze dat de man verdergaat.

‘Sst! Even wachten!’ Thijs grijpt zijn broertje bij de arm. Heel stil staan ze nog even te luisteren. Als ze niets meer horen, klimt Thijs weer op de muur. Hij kijkt naar links, daarna naar rechts. In de verte, tussen de bomen, verdwijnt een donkere schaduw.

‘Is-tie er nog?’ vraagt Gijs.

‘Nee hoor, die ouwe vent is allang weg.’

‘Goed, ik kom eraan ...’

Met een lenige sprong zit Gijs even later ook op het muurtje naast zijn broer.

‘Nog even wachten’, broemt Thijs.

Van onder de klep van hun pet kijken ze uit over een grote tuin. Er staan bessenstruiken, maar ook een paar knoestige appelbomen. En in de verte ...

‘We zullen die ouwe wel eens leren’, gromt Thijs.

De zon is allang achter de huizen in de verte weggezakt. Ook in de tuin wordt het donker.

‘Ik heb een zak ... voor de appels’, zegt Gijs zacht.

Thijs gromt wat. ‘Maar eerst ...’

‘Ja, natuurlijk’, lacht Gijs. ‘We kunnen nou wel ...’

Tegelijk springen ze op de grond. Twee paar ogen kijken vlug naar alle kanten. Twee paar oren luisteren even heel stil. Ze stoten elkaar aan, want ze weten wat ze willen. Nu!

Zacht lopen ze onder de bomen door naar de andere kant van de tuin. Daar staan een paar hokken. De konijnen komen meteen nieuwsgierig naar het gaas. Krijgen ze wat?

De twee jongens maken de haakjes los en laten de klep naar beneden zakken. De konijnen snuffelen nog even wat, maar al gauw springen er een paar op de grond. Thijs duwt met zijn handen nog een paar dikke konijnen uit het hok. Met een plof zitten ze even verdwaasd in het gras rond te kijken. Maar dan verdwijnen ze met grote sprongen in het donker. Gijs staat aan een andere deur te morrelen. Achter het gaas daar vliegen driftig wat bontgekleurde vogels heen en weer.

‘Kom eens helpen!’ vraagt hij zacht.

‘Trek toch, joh!’ zegt Thijs en hij steekt zijn vingers door het gaas. Hij rukt eens flink. Een paar spijkers schieten eruit.

‘Nou, kom maar gauw’, grijnst hij als de eerste vogels verschrikt wegvliegen.

‘Nou de geiten nog. Kom op!’

Maar Gijs staat ineens stil. ‘Vort! Wegwezen! Die ouwe komt terug!’

Ze rennen weer onder de bomen door. Jammer, denkt Gijs, nu kunnen ze geen appels meenemen.

Daar is het muurtje ... Thijs zit er al op. Gijs neemt ook een sprong, maar glijdt weer naar beneden. Gelukkig ... Thijs grijpt hem vast.

‘Hela! Wat gebeurt hier?’ roept plotseling een harde stem.

De twee jongens buitelen naar beneden. Ze beginnen te lachen en rennen weg. Ha, ha!

‘Pak ons dan!’ schreeuwen ze. Ziezo! Eigen schuld! Moest hij maar niet altijd bij opoe komen klagen dat zij weer wat gedaan hadden. Dat was natuurlijk soms wel waar, maar lang niet altijd! Als er ergens wat kapot is of er is iets kwijt, dan komen ze eerst altijd bij opoe schelden. Zij krijgen altijd overal de schuld van! En als opoe dan boos wordt ... Ze heeft een oude, knoestige wandelstok. Nou, dat doet best zeer!

Het is al donker tussen de huizen in de straat. De twee broertjes lopen nu niet zo hard meer. Toch is het wel tijd om naar huis te gaan. Hun magen knorren. Toch jammer van die appels. Zou opoe nog wat te eten meebrengen?

Ze gaan een hoek om, nog een hoek, en komen dan in een smal steegje. Hier is het bijna helemaal donker. Er komt ook bijna

geen licht meer door de ramen. Maar de jongens weten de weg. Eindelijk duwen ze ergens in een heel klein gangetje tegen een deur. Die gaat piepend open. Het is pikdonker in het halletje. De jongens beginnen meteen de trap op te klauteren, dan nog een trap ... en nog een ... Ze komen uit bij een vuil, vierkant raampje, waar een heel klein beetje licht door valt. Weer een deur, maar daarachter is alles zwart. Zie je wel: opoe is nog niet eens thuis. Ze heeft zeker nog niet alle zwavelstokjes kunnen verkopen.

Met een klap valt de deur achter hen dicht. Maar ook in het donker kunnen ze vinden wat ze nodig hebben.

‘Hier is een beker.’ Gijs schept wat water uit een bak.

‘Zit er nog wat in de trommel?’ vraagt Thijs.

Vlakbij, op een tafeltje in de hoek, staat een vierkante doos. Gijs doet hem open en voelt met zijn hand ... ‘Niks ...’ zegt hij teleurgesteld. Zonder verder iets te zeggen klapt hij de doos weer dicht. Meteen kruipen de broers samen in een hoek van de kamer op de grond. Er liggen een paar dunne, verkreukelde lappen die ze over zich heen kunnen trekken. Zo vallen ze meteen in slaap.

Een paar voeten schuifelen in het donker van tree naar tree. De trap is steil en lang. Daarna komt er nog een trap ... en dan nog een ... De voetstappen stoppen even. Ook het gekraak van de treden houdt op. Er klinken een paar diepe zuchten. Dan

begint het geschuifel opnieuw. Eindelijk gaat er een deur open. Die knerpt alsof hij geen zin heeft.

Een zwarte figuur schuifelt naar binnen. Daar is het stil. Alleen een grijze schaduw glipt mee naar binnen door het kleine ruitje.

Opoë legt een handvol stokjes op de tafel. Ze schudt haar hoofd. Nee, het verkopen van de lucifers ging niet zo goed vandaag. Ze had de vuurstokjes gisteravond klaargemaakt, zoals elke avond. Dat was een heel werk. Eerst de zwavel branden en dan de stokjes erin steken, een voor een ... Ze had er wel een aantal verkocht vandaag, maar toch lang niet allemaal. Met een diepe zucht kijkt ze even naar de verste hoek van de kamer. Twee zwarte bulten ... Dus de jongens zijn ook thuis. De jongens ... Wat moet ze met hen? Ze wordt oud ... en dan die twee jongens, de tweeling van Marretje ...

Ze laat zich in een stoel vallen. Zo moe... Hoe lang zal ze dit nog volhouden? Even uitrusten voordat ... Gelukkig, de jongens lijken te slapen. Kunnen ze tenminste niet om eten zeuren!

Zij zou nu ook meteen moeten slapen, maar er moet nog zo veel gebeuren. Morgen moet ze weer op pad!

Vroeger... toen haar man er nog was... toen was het toch anders.

Al heel jong was hij gestorven. Maar gelukkig had ze toen Marretje al. Wat een knap kind was dat toch! Nee, ze had niet

gewild dat Marretje haar hielp met het branden van de zwavel. Stel je voor dat het zuur in haar gezicht of op haar handen kwam ! Nee, daar was Marretje veel te mooi voor. Ze mocht wel meehelpen ze te verkopen. Dat ging heel goed. De mensen wilden wel wat kopen van dat mooie meisje. Marretje ...

De oude vrouw zucht. Alles had ze haar kind wel willen geven. Als ze weer eens veel zwavelstokjes verkocht had, kon ze weer iets nieuws voor haar kopen. O, wat zag Marretje er dan mooi uit! Nee, dan kon niemand aan haar zien dat ze uit de Vale Steeg kwam.

En als ze aan de toekomst dacht ... wie weet ... Als Marretje dan eens een knappe, rijke man zou tegenkomen en met hem zou trouwen, dan hoefde zij ook niet meer die zwavelstokjes te verkopen! Ze had erop gehoopt en ze had ervoor gewerkt! Ja, Marretje was een knappe man tegengekomen. Maar die was niet zo rijk als ze dachten. Dat merkten ze wel toen ze getrouwd waren. Die man wilde helaas ook niets met de moeder van Marretje te maken hebben. Hij kwam niet zo graag in de Vale Steeg! Ze zag haar Marretje toen bijna nooit meer. Totdat ... Nee, die avond zal ze nooit meer vergeten.

Ze had een zacht geklop op de deur gehoord. Toen ze opendeed, viel Marretje bijna naar binnen. Ze kon amper meer lopen, zo uitgeput was ze. De rode kleur op haar wangen vertelde haar dat haar kind ziek was. Maar ze had ook meteen gezien dat ze in verwachting was. Wat nu? Daar

had ze niet op gerekend! Waarom kwam ze nu naar haar moeder?

Marretje had verward wat proberen uit te leggen. Haar man was weg ... en ze had honger.

Niet lang daarna was er een baby geboren. Maar er kwam er onverwacht nog een. Marretje kreeg een tweeling, twee jongens. En toen ... toen was Marretje gestorven.

Radeloos had ze bij het levenloze lichaam van haar kind gestaan. Daar zat ze nu met twee baby's. Wat een werk! Maar ze had geen tijd om lang te treuren. Ze moest ook nog elke dag zwavelstokjes maken en die gaan verkopen! Ze moesten toch eten?

In het begin nam ze de baby's mee. Dat was zwaar, maar het leverde ook wat op. De mensen gaven dan wat meer, omdat ze medelijden met haar hadden. Maar de jongens werden groter, en ze luisterden slecht en ze werden zo ondeugend. Ze kon hen echt niet meer meenemen. Wat moest ze doen? Ze had elke dag een stuk brood neergelegd, de deur goed op slot gedaan, en dan moesten ze maar zien. Zij moest aan het werk. Gelukkig stonden er in de kamer niet zo veel spullen, dus ze konden ook niet veel kapot maken. Alleen moest ze het eten algauw wegstoppen, want die twee hadden goed in de gaten waar het te vinden was! En als zij dan thuiskwam, hongerig en moe van al het lopen, was er niets meer.

Maar de jongens werden ouder en wilden niet meer in die

kamer opgesloten zitten! Ze trapt tegen de deur totdat die openging, ze zwierven op straat en haalden kattenkwaad uit.

Het is heel stil in de kamer. De oude vrouw zit nog steeds te denken. Een gerimpelde hand onder haar kin. Thijs en Gijs ... ze zouden eigenlijk al een paar jaar op school moeten zitten, maar ze wilden niet. Toen zij dacht dat ze op school waren, liepen ze ergens kattenkwaad uit te halen. Ze had het maar zo gelaten. Ze had ook geen geld om goede schoolkleden te kopen. De oude vrouw staat op. Ze kijkt nog een keer naar de twee zwarte bulten in de hoek. Die beginnen te bewegen. Worden de jongens wakker?

Ze steekt een kleine olielamp aan. Zie je wel, ze zitten al over-eind en kijken naar de donkere, gebogen figuur, die heen en weer schuifelt tussen de tafel en het raam.

‘Als jullie ook wat willen hebben ...’ Haar stem klinkt oud en moe.

Dat hoeft niet twee keer gezegd te worden. Thijs en Gijs staan al bij de tafel. Opoe heeft wat meegebracht! Daar moeten ze bij zijn!

De oude vrouw schudt haar hoofd als ze de twee jongens zo hongerig ziet kijken. Ze schuift een boterham naar hen toe en broemt wat. Die twee hadden nooit genoeg. Altijd honger! Waar moet ze dat allemaal van betalen?

De tweeling is vandaag tien jaar geworden en ze weten het niet eens.

Zo veel jaar alweer ... Ze schudt haar hoofd en kijkt naar de twee jongens, die proberen zo vlug mogelijk het stuk brood op te eten. Het wordt te veel, denkt ze ineens boos. Dit kan ik niet meer. Eerst de hele avond de pakjes lucifers klaarmaken, dan de volgende dag proberen ze te verkopen en dan nog heb ik geen geld genoeg om voor ons drieën te zorgen.

Ze bromt wat en schudt haar hoofd als de jongens haar aankijken. Nee, er is geen brood meer. 'Ga maar weer slapen', zegt ze kort.

Thijs en Gijs draaien zich zonder iets te zeggen om en kruipen weer in de hoek onder de lappendekens.

De oude vrouw blijft nog even bij het olielampje zitten. Het licht maakt de boze rimpels op haar voorhoofd zwart. Wat moet ze met die jongens? Elke keer kwamen er mensen klagen. Dan hadden ze dit weer uitgehaald en dan weer dat ... Wat spookten ze de hele dag uit? Ze weet het niet. Konden ze maar naar school ... Maar ook dat was niet te betalen. Goede kleren, een lei en een griffel ... en wat al niet meer? Ze mag al blij zijn als ze elke dag een klein beetje eten kan kopen. Ze moet er hard genoeg voor werken. Soms is ze de hele dag aan het rondsjouwen voordat ze alles heeft verkocht. Doodmoe komt ze dan thuis. Natuurlijk kan ze er niet mee stoppen, want dan is er helemaal geen geld om eten te kopen.

Maar die jongens? Als ze wat ouder zouden zijn ... Zouden ze dan niet in het leger kunnen? Hoe oud moesten ze daarvoor eigenlijk zijn?

Met moeite komt ze overeind. Nu moet ze toch eerst nog de zwavel warm maken, dan de stokjes erin dopen ... en dan ... morgen langs de klanten ...

Mompelend loopt ze heen en weer. De zwavel ruikt scherp. Ze hoest ervan. Vlug doopt ze de uiteinden van de stokjes in de vloeistof.

Zo! Klaar! Nu kan het vuur tenminste uit en trekt de damp niet zo door de kamer. Morgen zullen de stokjes droog zijn en dan kan ze weer op pad.

Een doffe bons op de deur doet haar schrikken. Ze pakt de olielamp en sloft naar de deur.

Van de andere kant wordt ertegenaan geduwd. De deur vliegt bijna tegen haar gezicht.

‘Hé!’ roept ze boos. ‘Wie is daar?’

Ze houdt met haar voet de deur tegen. Je weet toch maar nooit!

Een harde stem schreeuwt boos: ‘Ik heb die kwajongens weer gezien! Ze zijn in mijn tuin geweest en ...’

‘Hoe weet je dat het mijn jongens waren?’

‘Omdat het nog niet helemaal donker was! Ik heb hen gezien!

Iedereen kent die schavuiten! Ik krijg er genoeg van! Je zult de schade moeten betalen, vrouw!’

De man aan de andere kant van de deur wacht even. ‘Nou!

Hoor je me niet? Ze hebben al mijn konijnen en vogels losgelaten. Wat denk je dat dit allemaal gaat kosten? Nou? Waar zijn die schavuiten?’

Vlug zet de vrouw de olielamp op de grond en duwt de deur met geweld dicht. Zo ... de sleutel omdraaien ... ‘Kom morgen maar terug, dan kun je hen zelf spreken. Het is nu te laat voor een fatsoenlijk mens om de straat op te gaan. Ik ga slapen!’

Ze hoort nog een paar boze klappen op de deur neerkomen. Dan stommelt de man schreeuwend de trap af. ‘Morgen kom ik weer!’

De vrouw haalt haar schouders op. Prima. Ze is overdag toch niet thuis. En de jongens? Nou ja, als ze eens een keer een pak slaag zouden krijgen, kan dat ook geen kwaad. Misschien hebben ze dat wel meer nodig.

Ze kijkt naar de donkere hoek waar de tweeling slaapt. Ze ziet alleen een zwarte, vormloze hoop. Het blijft daar zo stil. Zouden ze echt niets hebben gehoord?

Met een zucht verdwijnt ze achter een andere deur, waar een oud, ingezakt bed staat. Ze blaast de olielamp uit en laat zich op de matras neervallen.